

Zdeněk Svěrák (*1936) – Ladislav Smoljak (1931 – 2010) (Divadlo Jára Cimrmana): Vyšetřování ztráty třídní knihy (1967)

1. Literární druh a žánr, literárněhistorický kontext, umělecký směr / tvůrčí skupina, údaje o autorovi ve vztahu k dílu;
2. Doba a místo (děje);
3. Zvláštnosti kompozice;
4. Hlavní postavy a jejich charakteristika;
5. Námět, témata, hlavní motivy;
6. Jazykové zvláštnosti;
7. Kulturní souvislosti.

(1) PROF. LADISLAV SMOLJAK: (...) Zachoval se nám stenografický zápis dcery okresního poštmistra Eriky T. o tom, jak Cimrman učil své žáky telefonovat. My si vám teď dovolíme předvést tento dialog, který Cimrman tlumočil třídě zpravidla v souhře se školníkem – my vám ho předvedeme tady s panem docentem Weiglem.

WEIGEL: Prosil bych technickou pomůcku, pane asistente. *Asistent přinese telefon.*

SMOLJAK: Prosím, pane docente.

WEIGEL *do telefonního přístroje*: Hola, hola!

SMOLJAK: Správný začátek. Dnes už ovšem říkáme: Haló, haló, že. Hola, hola!

WEIGEL: Zde telefonista Weigel.

SMOLJAK: Tak toto je první začátečnická chyba. Můj telepartner používá nadbytečných slov, kterými prodlužuje na tehdejší dobu jistě velice nákladný hovor. Cimrman žáky vždycky připravil na to, že jakmile použijí telefonního aparátu, stávají se automaticky telefonistou. Každý telefonista to ví, čili je zbytečné, aby si to pak ještě jednotliví telefonisté neustále během telefonování do... telefonů... telefonovali, že. Tak ohlašte se znovu, pane docente.

WEIGEL: Hola, hola. Zde Weigel.

SMOLJAK: Ano, až na slůvko „zde“ je to už dobré. Totiž, podle Cimrmana je třeba mít představu o situaci, ve které se nachází ten, kterému telefonujeme.

A když se vžijete do jeho postavení, zjistíte, že je to vlastně on, který je ZDE, že. Čili my ho ohlášením nesmíme mást. Ano?

WEIGEL: Hola, hola! Tam Weigel.

SMOLJAK: Hola, hola! Tam Smoljak.

WEIGEL: Dobrý den, pane Smoljaku. Máte na skladě procházkové hole?

SMOLJAK *k divákům na Weiglovu adresu*: Zatím si vede velmi dobře. (*K Weiglovi*) Procházkové hole mám. Jak dlouhé si přejete?

WEIGEL: Potřeboval bych procházkové hole (*rozpřáhne paže*) asi takhle dlouhé.

SMOLJAK *k divákům*: Tak to je samozřejmě vyložená chyba. (*K Weiglovi*) Děkuji. (*K divákům*) To nejde. Cimrman také žáky připravil na to, že jednou přijde doba, kdy budou na ulicích běžným jevem telefonní budky, které budou samozřejmě uzounké, pro jednoho stojícího telefonistu. Čili takováhle široká gesta bychom tam v žádném případě nemohli provozovat. Tak opravte se, pane docente.

WEIGEL: Potřeboval bych procházkové hole asi takhle dlouhé (*ukáže kratounké*).

SMOLJAK: To je správné. Ano, ty máme. Pošlete si pro ně vozku.

WEIGEL: Děkuji, hola, hola.

SMOLJAK: Rádo se stalo, hola, hola.

(2) DOKTOR ZDENĚK SVĚRÁK: (...) TRESTÁNÍ UČITELE UČITELEM

Co tedy znamenala v praxi ta zásada trestání učitele učitelem? Je to nasnadě: za jakékoli provinění netrestal Cimrman jako pedagog nikdy žáky, ale vždycky pouze sám sebe. Vypadá to trochu nezvykle, ale je to logické. On vycházel z předpokladu, který uznává vlastně i dnešní škola –

teoreticky – z předpokladu, že žáci by měli mít svého učitele rádi, a tudíž by je mělo mrzet, když učitel trpí. Jak to vypadalo v praxi: Když mu třeba žáci nalili do kalamáře místo inkoustu vodu, nepustil se Cimrman po celý týden na krok z domu. Žáci měli po tu dobu volno, a tedy dost času, aby ho mohli litovat. Jindy zase reagoval na nezbednost těmito slovy: „Nedám si dnes po obědě viržinko. Neplačte, sami jste si to zavinili!“

(3) (*Ozve se zaklepání*) UČITEL: Vztyk! (*Světlo v sále se rozsvítí. Vejde ředitel s rukou podivně pokrčenou. Učitel chce ruku políbit. Ředitel ho však zarazí. Oba se dívají do publika*)

ŘEDITEL: Pane kolego! Jeden žák se vám tam vzadu hýbe!

(*Učitel – v pozoru – zahrozí do hlediště a teprve pak nastavenou ruku políbí. Ředitelova ruka klesne*) Posad'te se. (*Světlo v sále zhasne*) Tak co, kolego třídní, co vaše třída?

UČITEL: No, pane řediteli, nerad to říkám. Ale musím si postěžovat.

ŘEDITEL: Ale, ale. To je mi pěkné.

UČITEL: No, pane řediteli, učí se dobře, to nemohu říct. Ale máme tady jeden takový ošklivý, nepěknou věc.

ŘEDITEL: Co to slyším? (...)

UČITEL: Pamatujete se, pane řediteli, jak se nám před sedmi lety ztratila třídní kniha?

ŘEDITEL: Ano. Jistě je už dávno na světě.

UČITEL: No, pane řediteli.

ŘEDITEL: Cože?

UČITEL: No, pane řediteli.

ŘEDITEL: Chcete snad říct?

UČITEL: No, pane řediteli.

ŘEDITEL: To nemyslíte vážně, pane kolego. No tohle tedy... (*Ředitel se zakaboní. Hovoří tak zakaboněně, že jen otvírá ústa naprázdno. Z bezhlasého projevu vytryskne jen závěrečné slovo*) ...úroveň!

(*Pak se ovládne a pokračuje*) Tak honem; kdo z vás to vzal? Kdo z vás vstane a řekne: Já to byl, pane řediteli! Ale už se to nikdy, čestné slovo. No, Zdeňku? Tak, Zdeňku, snad alespoň vstaneš, ne? Pane kolego, jakpak to vychováváte své žáky, že ani nevstanou, když s nimi mluví ředitel?

UČITEL: Prosím, pane řediteli...

ŘEDITEL: Jak se jmenuje ten drzoun?

UČITEL: To je Josef Říha.

ŘEDITEL: A to je mi pěkné. Pročpak nevstaneš, Zdeňku, když tě volám, co?